

NOVEKNJIGENOVEKNJIGENOVEKNJIGENOVEKNJIGENOVEKNJIGE

(i uočavanjem) svakodnevnice, njene kolokivjalne prepoznatljivosti i humorno-ironične retoričnosti. Ti, napadi su na, određeni način i planirani, ali i suviše smešteni u lokalno, banalno ili posprdno. Zašto, ne i to, upitaće se oni, koji veruju da je u poeziji sve dozvoljeno, ako je vezano za ime, za uticaj: „pesničkih kola, pesničkih jeseni, pesničkih proleća...“. U ime digresije, valja pomenuti da ti uticaji škope i one najmlade pesnike.

Grujičićev lirizam, da ponovimo, nije oslobođen privatnog eha i baratanja »prosečnim istinama«, kakve nas i okružuju, bezobzira, na veru onih pesnika, da su svojim nejasnoćama hormetizirali suštinu i pamet.

Ali, ovo je, svakako, rečeno u Grujičićevom stilu, blaži način doterivanja mere jednog pesnika, sentimentalnog i ironičkog, na momente i povodljivog za onim što može i da ugrozi identitet politički događaj ili politička „neverstva“ sa naumom da tom, i onom „drugom“ iz životnog svakodnevlja priušti komentar. Takvi poetički komentari ne dobacuju daleko i mogu se imenovati kratkometražnim upadom u književnost.

Grujičićeva opsednutost ima nešto i od one vrste kompleksnosti, koja je utemeljena u onim projektkima stihobiračkim, koji teže lobovanju svakog, pa i očekivanog, žanra, a čiji poetički kontekst crpi totalitet svojih smernica iz neodvojivih socijalnih, intimnih, moralnih, pa i estetskih predpostavki za recepciju žanra, koji mimo logike same recepcije postaje pitanjem o žanru i recepciji. I otud, toliko nesuglasica, oko kojih će se sporiti kritičari, ako pokazuju interes za promišljanje i prikazivanje ove nove Grujičićeve knjige. I sam naslov »Carska namiguša« je postavljen u absolutno ironičnim koordinatama ne-poetičkog propitivanja klasičnih etičkih (i intimnih) kategorija: moralna, ljubavi, smrti, smisla, odgovornosti, zadovoljstva... Sa svakodnevnim okružjem, kao osnovnom tematskom matricom knjige, Grujičić je deo svoje, već, prepoznatljive pesničke energije poštovanja, kako to kaže jedan od pomenuvih recezenata, izlaganja i ranijih tradicionalnih književnih iskaza, kako dekonstrukcijom forme, tako i upotreboom »zastrašujuće« (za poeziju) banalnog jezika: konfliktnih jebada svakodnevnic i batinanih istina. U celom tom sledu veoma je interesantna pesma »Astrološki kompjuter«, koji spretno i lukavo komunicira rešavajući tajne slike skenerskom vidljivošću. Pomenuta pesma je i primer Grujičićeve sposobnosti vezivanja asimetričnih odnosa, koja njegovoj poeziji obezbeduju i autentičnu metaforičnost.

Na kraju postavlja se opravданo pitanje: da li i Grujičića podvesti pod korpus tzv. »dekadentnih« pesnika postmodernističke zbilje, ili mu jednostavno ostaviti mesto, koje je svojim tradicionalnim menama i laviranjima obezbedio sebi mučeći muku, kakvu muče i svi ostali pesnici: veliki i mali. □ □

nu« koji je preimenovao u »To jest« i dugo uspešno uređivao i popularisao u književnom svetu upravo Nenad Grujičić. U generaciji književnih stvaralača koja je delovala (jer je tu studirala) na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, 70-ih i 80-ih godina, Grujičić je bio prvi koji se »oknjižio«, koji se potvrdio kao autentična književna pojava. »Maternji jezik« je imao veliku recepciju, pridoneo autoru puno epiteta i afirmisao ga u književnosti. Drugom knjigom »Linije na dlanu«, koja se ubrzo pojavila (1980. godine) kod uglednog beogradskog izdavača »Prosverte« — Grujičićev autoritet se još više učvrstio, tako da je on suvereno »vladao« među svojim savremenicima koji su afirmaciju tek sticali a knjigama se javljali koju godinu kasnije.

Pošle neočekivane (bar od mene, a verujem i od druge »verne« književne publike) pauze od pet godina, pojavila se, ovog puta kod novosadskog izdavača »Matica srpske«, Grujičićeva treća knjiga poezije — »Vrvež«. U meduvremenu su objavili svoje pesničke knjige Ivan Negrišorac, Simon Grabovac, Dušan Radak i drugi iz njegove generacije i tako stekli izvesnu prednost. Novije srpsko pesništvo, uz Negrišorca (a ranije Grujičića) zabeležio je pojave mlađih pesnika, kao što su: Milovan Marčetić, Nebojša Vasović, Vasa Pavković, Miloš Komadina (koji je od 1984. objavio čak četiri knjige pesama), Nikola Vujičić, Staniša Nešić, Gordana Čirjančić, Nina Živančević, Nemanja Mitrović... kao i pojavljuvanje novih knjiga i afirmaciju nešto starijih, danas izuzetno značajnih pesničkih imena: Jovan Zivlak, Slobodan Zubanović, Duško Novaković, Novica Tadić, Vladimir Kopić, Zvonimir Kostić, a nešto kasnije i Vojislav Despotov.

Taj kontekst nametnuo je drukčije čitanje i vrednovanje novih pesama Nenada Grujičića, dosta ublažio žestinu njegove pojave, skratio domete njegovih uticaja, potamneo predašnji sjaj njegove pesničke zvezde.

Knjigom »Carska namiguša« (BIGZ, 1990) Grujičić je potvrdio ono što je primećeno 1985. godine: da nema više povlašćeno mesto, ali da ima, svakako, svoje zasluženo mesto u savremenom srpskom književnosti.

I u najnovijoj knjizi Grujičić ostaje veran jeziku koji je »posao« sa maternjim mlekom, tom zvukom i melodijom koje je tako strasno prizivao i ispitivao (a citaoći mu svedočili) poslednjih 12 godina. Maternji jezik je, i na ovom primeru, vrlo uspela metafora koja apsorbuje, fermentira, pa onda isjavlja niz značenja od značaja za razumevanje knjige koja je pred nama, kao i Grujičićeve poezije uopšte. Ono blisko, svakidašnje, toliko uobičajeno da ga često i ne primećujemo, sadrži u svojim sokovima kako sladunjavost tako i gorčinu, ponekad nam to deluje odviše patetično, drugi put kao istinska tragika naše egzistencije. Osim nedacija, prilika za porugu i ismevanje, puno lepih primera i »darova« pronalazi pesnik u onom što ga okružuje. Nemoral, strah, tuga i samoča — u jednom, ali i mironosna pažnja, kajanje i čežnja — u drugom trenutku, to su suprotnosti kojih je svestran lirska subjekat, pokušava da ih pomiri da uspostavi ravnotežu, istovremeno dragajući za identitetom, za srećom i smisom svog pevanja, svog postojanja.

»Poezija je najviša forma postojanja jezika«, veruje Josip Brodski, a »devedeset posto najbolje lirske poezije napisano je postkoitalno« — čini mi se da je to i Grujičićev »jeruju«. U svim knjigama Nenada Grujičića postoje takva auto-poetička mesta: na jednoj strani poetička svest i stalno preispitivanje određenih pesničkih postupaka, a na drugoj strani specifičan stav prema seksualnosti (od autoerotizma i erotizma teksta u »Maternjem jeziku«, preko jezičkih vulgarizama (prostaklaku) u »Linijama na dlanu« i (narocito) »Vrvežu«, do »Ljubavnih pisama« u poslednjoj knjizi). I jedan i drugi stav su problemski (a ne problematični), s obaveznom ironijskom distancicom, »filterom« (Todor Rosić) koji zadržava štetne materije iz duhovnih, kao i fizičkih sfera.

Poigravajući se, kritikujući, a ponekad i zavještavajući, Grujičić ispisuje heterogene stihove i čitave stranice s različitim namerama, sla-

bijim ili jačim intenzitetom, ali i s različitim lirske efektima i neu jednačenog kvaliteta. Među najuspešije pesme u knjizi svrstao bih »Odu najlon-kesi«, »Kašalj«, kao i ciklus »Darovi«. Drugim pesmama ne manjka spontanost, ni duhovitost, čini se da Nenad Grujičić sad piše lakše i jednostavnije nego dosada, ali ne mogu da se otmem utisku nedovršenosti, nedoterenosti (koja je ovde namerna, na njoj se čak insistira jer se i tako kritikuje nesavršenost našega sveta ili samo pesnikovog vidjenja tog sveta) i da posegnem za Grujičićevim ranim pesmama, za jednim drukčim senzibilitetom, prepunim suptilnosti i nepatvorene lepote. Ako stavljam na kantar (možda je to s mojom pomoću a ne božnjom) pretež poesie pure nad posic brute. To, naravno, ne treba uzeti za pravilo, žiti za opšti utisak koji proizvodi čitanje »Carske namiguše«. Pišući ovakve »lagane« pesme, Grujičić zna šta hoće i može da postigne. Drage su mu dosetke i doskočice, pojedine »narodske« reči i logičnosti, život kao specifičan artizam. Za razliku od »Maternjem jeziku« i donekle »Linija na dlanu«, Grujičić ovde zanemaruje formu i poseze za ogoljenom suštinom, za sadržajem koji jasno iznosi, istresa do trenutka kad mu se isti vratio na nos.

Sklapam korice ove knjige s osećanjem vedrine, s lakoćom. Možda je to i njeno prvo obeležje, najvažnije.

mornar sanja ekvator

Slobodan Kljajić:
PRAH VREMENA,
KOV, Vršac 1989.

vasa pavković

U tri deset i sedmoj godini života Slobodan Kljajić objavljuje prvu pesničku knjigu. U njoj klapni čitalac će pročitati sledeće reči: »Tri godine sam proveo pod šifrom 295. O u specijalnim bolnicama. Oko mene u desetokrevetnim sobama umirali oni koji nisu mislili da će popustiti. Bolničari su me tukli. Od oktobra 1977. do februara 1978, na primer, imao sam dvostruku upalu pluća jer sam u pidžami i bos išao po snegu na obroke u bolničku trpezariju. Da me vetrar i mečave ne bi ubili, uvijao sam se u novine. Za to kratko vreme pao sam sa 86 kg na 58 kg i bio upisan medu one koji će sići u Had. Ali, ni tada nisam prestao da pišem. Noktima sam urezivao rečenice po zidovima bolnice, a kada bih našao papira, prepisivao sam ih...«

Dosada nismo, na stranicama naših knjiga, čitali sličnu isповest. Već njene dramatične reči, i ritam lične kalvarije, zagrcnutost bića posle strašnih iskustava, nagone čitaoce da prvoj Kljajićevoj zbirci pesama pristupi s ljudskom naklonosću. No to, na sreću, ovoj poeziji nije potrebno. Već prva pesma u Prahu vremena uverava i onoga ko ranije nije imao prilike da vidi poneku Kljajićevu pesmu u Književnoj reči ili Književnim novinama da su pred njim stihovi neobičnog i pažnje vrednog autora.

Prah vremena sadrži samo 23 pesme. Njihova tematika se kreće u tri tematska kruga. Prvi bi činile pesme u kojima se Kljajić zanima pesničkim vizijama svog neobičnog življena i vizijama smrti. To su pesme: Sagorevanje, Ritam smrti, Mauel gubim srce, Sedmi plasti/glatkoča kamena, Perspektiva i Ritmi smrti. U drugom

lagane pesme

Nenad Grujičić: CARSKA NAMIGUŠA,
BIGZ, Beograd, 1990.

zoran đerić

Moj poznanstvo sa Nenadom Grujičićem dugo je, gotovo, koliko i njegov književni staž. Nešto pre pojave Grujičićeve prve knjige (»Maternji jezik«, 1978), njegove pesme imao sam priliku da čujem na jednoj književnoj večeri a potom da pročitam u »Književnom bilte-